

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ПЛЕВЕН
ФАКУЛТЕТ „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ“
ЦЕНТЪР ЗА ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ

Лекция № 4

**ТЕОРИИ И МОДЕЛИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА
ЗДРАВНИ ГРИЖИ**

Доц. Макрета Драганова, д.м.

Нека си припомним...

Каква е разликата
между „теория“ и
„модел“?

Въведение

- **Сестрински модел** –

- символично изобразяване на действителността чрез свързани групи от концепции и организирането им с цел **формулиране на описание на даден феномен**

Въведение

- **Сестрински модел** –

систематично построена, научно обоснована и логически свързана съвкупност от понятия, които съставят елементите (феномените) на сестринската дейност

Въведение

- **Сестрински теории** – набор от взаимосвързани конструкции /концепции, дефиниции и твърдения/, които представят явленията в систематизиран вид чрез определянето на **причинните връзки** между променливите с цел обясняването и прогнозиране на феномена.

Що е то феномен?

- Феномен – пациент/клиент, среда, ПЗГ, сестринска практика;
- ПАЦИЕНТ (пациент)
- -К1 – влияние от околната среда
- К2 – трудна адаптация
- К3 – нужди на пациента

Що е то концепция?

- Концепция“ - способността, която притежава всеки един от нас да направи забележим познат предмет или явление”

*Речник на психологическите
термини*

Флоранс Найтингел 1820 - 1910

Флоранс Найтингел – коя е тя)

- Геният на сестринството
- Първият теоретик в областта на грижите
- Жената с лампата
- Реформаторка на много военни и граждански болници
- Героиня от Кримската война (1853-1856)
- Автор на Сестринското обещание..
-

Теорията на Флорънс Найтингел / за средата/

- Първото научно определение на сестринството – 1859 г.
- Тя разглежда сестринството като “действие по използване на обкръжаващата пациента среда с цел съдействие за неговото оздравяване.”
- “да се създадат най-добри условия за пациента за активиране на неговите собствени сили” – цел на грижите.

Теорията на Флорънс Найтингел / за средата/

- Голяма част от информацията за теорията на Найтингел е от нейните записки (Записки за грижите, 1859 г.)
- В основата на нейната теория е средата – физическа, психологическа и социална
- Тя определя пет главни компонента на здравословната околна среда – вентилация/проветряване, светлина, топлина, контрол на изпаренията и на шума

Теорията на Флорънс Найтингел / за средата/

- Според Найтингел, ЦЕЛТА на здравните грижи е да повлияе на околната за индивида среда по начин, който ще помогне за възстановяване на здравето му.
- Въпреки че Найтингел не пояснява специално сестринския процес, нейната теория го подкрепя

Модел на Пеплоу за междуличностните отношения

- В основата на модела са поведенческите науки.
- Пеплоу представя своя модел като произтичащ от психодинамичното сестринство
- **Централно място в модела** заема развитието на взаимоотношенията сестра-пациент

Модел на Пеплоу за междуличностните отношения

- Взаимоотношението сестра-пациент преминава през четири фази – ориентация, идентификация, експлоатация и разрешаване
- По време на тези фази, сестрата приема различни роли докато взаимодейства с пациента -.....

Фей Абделах
/типология на сестринските проблеми/

- Абделах съставя списък на 21 сестрински проблема, които формират базата за нейната типология и служат за ръководно начало на сестринските грижи
- Сестринските проблеми могат да бъдат явни или скрити /открити или закрити/

Фей Абделах

типология на сестринските проблеми

21 сестрински проблеми, които могат да се отнесат към три категории, свързани с:

- - физически, социални и емоционални нужди на пациента;
- - междуличностни взаимоотношения между сестрата и пациента
- - общи елементи на грижите за пациента

Фей Абделах

/типология на сестринските проблеми

- Медицинската сестра може да използва тези 21 проблеми като едно начало за сестринския процес
- Абделах разглежда сестринския процес като един начин за решаване на проблема на пациента
- **Целта е да се осигуряват грижи на индивидите, семейството и общността. Да бъдеш внимателен и грижовен, но в същото време интелигентен, компетентен и технически уверен за да предоставяш тези грижи**

Айда Орландо
/теория за сестринския процес/

- Теорията на Орландо съдържа три основни компонента – поведението на пациента, реакцията на мед. сестра /интерпретацията на поведението на пациента/ и сестринската дейност.
- Поведението на пациента всъщност е изява на неговите нужди по вербален и по невербален начин.

Айда Орландо

/теория за сестринския процес/

- Според теорията на Айда Орландо движещ механизъм в сестринския процес е поведението на пациента.
- Сестринската дейност е базирана на интерпретацията на поведението на пациента и може да бъде автоматизирана /инстинктивна/ или преднамерена, планирана, целенасочена.

Айда Орландо

/теория за сестринския процес/

- Целта – да отговори на поведението на пациента в условия на неотложни му нужди. Да взаимодейства с пациента при посрещане на неотложните нужди и в зависимост от поведението му да се определят реакциите на сестрата и сестринските действия.

Мира Левин /модел за съхраняването/

- Моделът на Левин се базира на четири принципа на съхранение,
 - Съхраняване/запазване на енергия,
 - Съхраняване на физическата цялостност,
 - съхраняване/зачитане на индивидуалните особености
 - Съхраняване на социалния живот на личността.

Мира Левин

/модел за съхраняването/

- Левин се фокусира върху сестринските интервенции, които подпомагат адаптацията на пациентите и реакциите им на заболяването
- Средата на пациента включва вътрешни и външни аспекти и медицинската сестра е част от тази среда
- Според модела на Левин, пациентът се намира в състояние на зависимост

Дороти Джонсън
/поведенчески системен модел/

- Джонсън препоръчва насърчаването на ефективно и ефикасно поведенческо функциониране на пациента
- Пациентът е една поведенческа система, изградена от седем подсистеми – за поглъщане, за отделяне, сексуална, агресивна, за постижения, за връзки, за зависимост.

Дороти Джонсън /поведенчески системен модел/

- Всяка подсистема има своите функционални и структурни изисквания
- Медицинската сестра съдейства за възстановяване, поддържане или достигане до баланс и стабилно състояние на поведенческата система на възможно най-високо ниво за индивида.

Марта Роджърс
(модел за неделимото човешко съществуване)

Създава комплексна теория за сестринските грижи-1970.

Изгражда теорията на база на знания за историята на човечеството и вселената (антропология, социология, астрономия, религия, философия, митология, история и др.)

Марта Роджърс
дадености за човека, които са в основата на
теорията

- Човекът е неразделно цяло, не само сбор от части, които го изграждат;
- Всичко, което се случва в живота е уникално;
- Човек развива определени видове поведения, и поведението му става предсказуемо;
- Човекът има способност за абстрактно мислене, въображение и емоция

Основни пункта на теорията
на Марта Роджърс са:

- 1. Енергийните полета -на личността и на средата; между тях съществува постоянен обмен на енергия, който е съществено важен за живота
- 2. Вселена от отворени системи – енергийните полета са отворени, безгранични и неделими, т.е. податливи на въздействие

Марта Роджърс
(модел за неделимото човешко същество)

- Принципите на Роджърс за хомеодинамиката /теория за жизнените системи/, са цялостност, резонансност и спираловидност.
- Сестринството се разглежда едновременно и изкуство и наука
- Сестринството е уникално според модела, защото тя фокусира на холистичната същност на личността

Доротея Орем /всеобща теория на сестринството/

- Всеобщата теория на сестринството се състои от три взаимосвързани теории – за самообгрижването /самопомощта/, за дефицита на самопомощта и теория за сестринските системи.
- Теорията за самообгрижването – идентифицира три измерения на самопомощта - универсални, еволюционни и промените в здравословния статус.

Доротейа Орем
/всеобща теория на сестринството/

- Теорията за дефицита на самопомощта, която определя кога са необходими сестринските грижи, осигурява централния фокус на Всеобщата теория на Орем.

Доротейя Орем
/всеобща теория на сестринството/

- Теория за сестринските системи –
Сестринските системи могат да бъдат:
 - Напълно компенсаторни
 - Частично компенсаторни
 - Поддържащо - обучителни

Развитие на сестринските теории и модели – 1860-1959

- 1860 – Ф. Найтингел създава своята теория за околната среда
- 1952 – издава се списание “Научно-изследователска дейност в сестринството”
- 1952 – Пеплоу публикува “Междупличностните взаимоотношения в сестринството”. Нейната идея се отразява на развитието на сестринските теории

Развитие на сестринските теории и модели – 1860-1959

- 1955 – В. Хендерсон публикува Дефиницията за сестринството
- Средата на 1950 г – Колеж за преподаватели, Университета в Колумбия, Ню Йорк Сити, разкрива магистърска и докторска програма в сестринското обучение и се създава възможност за участие на студентите в развитието на сестринските теории

Развитие на сестринските теории и модели – 1960-1969

- През 60-те години
 - Сестринското училище на Йелския Университет определя сестринството като един процес, взаимодействие, взаимоотношение;
 - Американското правителство финансира магистърската и докторската програма в областта на сестринството

Развитие на сестринските теории и модели – 1960-1969

- 1960 - Фей Абделах публикува “ 21 сестрински проблеми”;
- 1961 – Айда Орландо публикува своята теория в “Динамичните взаимоотношения сестра- пациент: функции, процеси и принципи на професионалното сестринство;

Развитие на сестринските теории и модели – 1960-1969

- 1962 – Линда Хол публикува модел за Пациент-центрираните грижи
- 1964 – Ернест Уейденбах публикува своята теория в “Клинично Сестринство: едно помагащо изкуство”
- 1965 – Американската Сестринска Асоциация публикува своята позиция, че развитието на теорията е една от основните цели на сестринството

Развитие на сестринските теории и модели – 1960-1969

- 1966 – Мира Левин публикува “Четири принципа на съхранение”
- 1969 – Дороти Джонсън публикува “Поведенчески системен модел”

Развитие на сестринските теории и модели – 1970-1979

- През 70-те години Университета в Кливланд, САЩ, спонсорира симпозиум с цел стимулиране на развитието на теорията в сестринството
- Средата на 70-те Националната Лига по Сестринство в САЩ постановява акредитационно изискване, че сестринските училища базират своите учебни планове на сестринска концептуална рамка.

Развитие на сестринските теории и модели – 1970-1979

- 1970 – Марта Роджърс публикува своя модел във “Въведение в теоретичните основи на сестринството”
- 1971 – Доротея Орем публикува “Теория за дефицита на самопомощта”
- 1976 – Калиста Рой публикува “Адаптационен модел”

Развитие на сестринските теории и модели – 1970-1979

- 1976 – Петерсон публикува “Хуманистично Сестринство”
- 1978 – Ленингер публикува Теория за между културните различия и универсалността на сестринските грижи
- 1979 – Джейн Уотсън публикува “Сестринството : Човешка наука и човешки грижи – теория на сестринството”

Развитие на сестринските теории и модели – 1980-до днес

- 1980 – Евелин Адам публикува “Да бъдеш медицинска сестра”
- 1982 – Фитзпатрик публикува „Модел за перспективите на живота“
- 1983 – Бернард публикува „Модел на взаимодействие родители – деца“
- 1984 – Беннер публикува “От начинаещ до експерт: превъзходство и сила в клиничната сестринска практика“

Развитие на сестринските теории и модели –1980–до днес

- 1985 – Рамона Мерцер публикува “Достигане на майчината роля в обгрижването”
- 1986 – Маргарет Нюман публикува „Модел на здравето“

Очаквания за развитието на сестринските теории

- Броят на теориите и моделите ще нараства.
- Използването на сестринските теории е предизвикателство на фона на кризата в сестринството.
- Резултатите от клиничните проучвания ще станат водещи стимули за развитието на практическото приложение на теорията

*„...Не забравяйте, че сме
дошли на този свят да се
учим да бъдем полезни на
околните.....!“*

Флоранс Найтингел